

Två stora Epos

Senare, cirka 700 f.Kr., sammanfogades olika episoder från myterna och sägerna om det trojanska kriget i en berättelse – ett **epos** – som kom att kallas *Iliaden*. Den som sägs ha "skrivit" *Iliaden* och präglat den är Homeros.

Till skillnad från de idealiserade hjältarna vi möter i folksagorna är *Iliadens* hjältar realistiskt skildrade; deras mänskliga sidor visas fram, både de goda och de dåliga. Agamemnon, överbefälhavaren över de grekiska styrkorna, är visserligen en kraftfull ledare men också en stöddig och självisk översittare: Han offerar sin ena dotter till havsguden för att kunna genomföra fälttåget, han är oförsämd mot Akilles och tar hans älskarinna ifrån honom. Den tappra Akilles, å andra sidan, är lättstött och hämndlysten.

Men det hjälper inte bara med skicklighet och ett tappert hjärta: har man gudarna emot sig går det ändå illa. Från åskådarplats uppe på Olympen sitter de och iakttar de blodiga slagen. De har sina olika favoriter och intrigerar och styr med hjälp av övernaturliga krafter; de knuffar till ett spjut så att det missar eller sänker ner en dimma för att beskydda.

En sak är säker. Utan Akilles kan Troja inte besegras – det har ödet bestämt – men Akilles är ursinnig på Agamemnon och sitter och surar i sitt tält. Det är inte förrän hans bästa vän Patroklos blir dödad av Hektor som han drar på sig rustningen igen för att hämnas.

HOMEROS:*Ur Sängen om Ilion (Iliaden)**(svensk översättning av Tord Bäckström)***Hektor tar avsked av familjen**

Hektor är äldste sonen i den trojanska kungafamiljen och den som leder försvaret av Troja mot de grekiska styrkorna som har belägrat staden i nio år. Innan Hektor går ut i strid skäller han ut sin bror Paris och kallar honom "Olycksfågeln, fager i synen och galen i kvinnfolk", dels för att han orsakat kriget, dels för att han håller sig undan striderna. Därefter söker han upp sin hustru, Andromakhe.

Henne mötte han nu, och med henne var amman som bar i famnen det intet anande barnet, den älskade sonen,

Hektors son – så vacker som en strålande stjärna.

Hektor gav honom namnet Skamandrios, medan de andra

kallade honom Astyanax – stadens herre – då Hektor

ensam var Ilions värn. Han såg med ett leende tyst på

barnet. Andromakhe gick honom nära, tryckte hans hand och

tog till orda, talade till sin make och sade:

"Hektor, ditt mod tar livet av mig! Du visar ju ingen

misskund varken med ditt späda barn eller mig, som

snart skall bli änka. Snart skall **argiverna** ta ditt

liv när de alla kastar sig över dig. Jag kunde lika

gärna låta mig slukas av jorden om jag förlorar

dig – ty för mig kommer ingen glädje att finnas om du har

gått ditt öde till mötes, endast sorgen! Jag har ju

varken far eller mor.

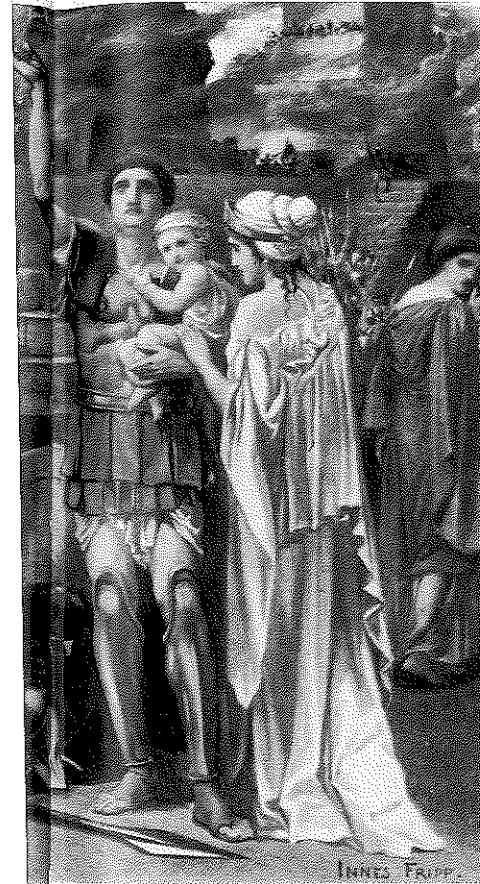
/---/

Hektor, du är för mig både fader, moder och bröder!

Du är min härlige make! Förbarma dig. Stanna på muren!

Gör inte honom faderlös eller mig till din änka!"

/---/

värn – skydd

misskund – nåd, medkänsla

argiver – greker

Hektor med den glänsande hjälmen svarade henne:
 "Hustru, detta bekymrar ju också mig. Men jag skulle
 blygas förfärligt för Trojas män och kvinnor med långa
 mantlar, om som en feg jag höll mig borta från striden,
 vilket jag inte är **hågad** till heller. Jag har fått lära
 mig att alltid kämpa i trojanernas främsta
 linje och värja min faders rykte såväl som mitt eget.

Ändå vet jag väl en sak i själen och hjärtat:
 En gång kommer den dag då det heliga Ilion faller,
 Priamos själv och hans stad, den i lansstrid **frejdade** kungens.
 /---/

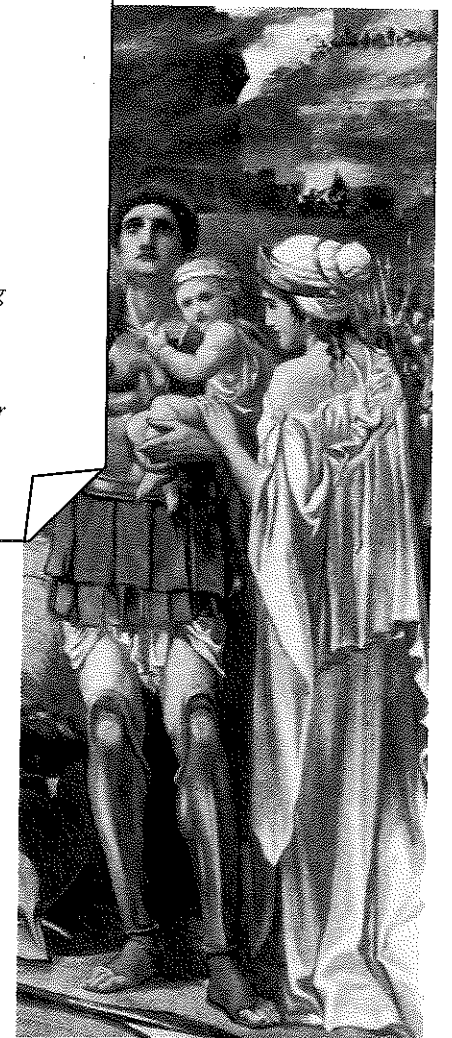
Mätte jag unnas att dö och må jorden dölja mig innan
 jag kan höra ditt skrik då du blir bortförd som fågel?"

När han talat sträckte sig den lysande Hektor
 efter sin son, som skrek och kröp ihop i sin ammas
 famn, förfärad vid faderns anblick, skrämmd av den blanka
 bronzen och av den väldiga tagelbusken på hjälmen
 när han såg den vaja hotfullt överst på kammen –
 vilket lockade fram ett leende hos hans föräldrar.

Hektor lyfte genast av sig hjälmen och satte
 ned den på marken i all dess glans, tog sonen i famnen,
 kysste honom ömt och gungade honom på armen,
 i det han bad en bön till Zeus och övriga gudar.

*Han lämnar över sonen till Andromakhe, tar på sig hjälmen och ger sig
 ut till slagfältet för sista gången. Akilles har bestämt sig för att hämnas
 på Hektor som har dödat hans vän och efter en tvekamp dem emellan
 dödar han Hektor. Hans hat mot Hektor är så starkt att han trär rem-
 mar genom hans hälar och släpar kroppen efter sin stridsvagn varv efter
 varv. Först när den gamle kung Priamos vädjat till honom överlämnar
 han Hektor så att familjen kan begrava honom.*

vara hågad – ha lust
 frejdad – berömd

SYNA TEXTEN

1. Vilket är Hektors dilemma? Varför väljer han att gå ut i strid?
2. Vilka argument använder Andromakhe för att få Hektor att stanna kvar hos henne?
3. Hurdan verkar relationen mellan makarna vara?

ORDET ÄR FRITT

Krig och våld är mänsklighetens ständiga följeslagare. Unga människor offerar sina liv för sitt land eller sin heder, för frihet, för demokrati eller för den enda rätta tron.

Det första som dör i kriget är sanningen. /Hiram W. Johnson

Det är ljuvt och ärofult att dö för fosterlandet. /Horatius

Kriget föder sig själv. /Cato

Krig är lätt att börja men svårt att sluta. /Sallustius

Det har aldrig funnits ett bra krig eller en dålig fred. /Benjamin Franklin

Kan äran ersätta ett ben? Nej. En arm? Nej. Eller ta bort smärtan i ett sår? Nej ... Vad är då ära? Ett ord! /Shakespeare

- När anser du att det är rätt att ta till vapen?
- Vad skulle du själv vara beredd att strida och riskera livet för?
- Vilka är alternativen till att lösa konflikter med vapen?
- Skulle du klara av att dra dig undan strid eller annat motstånd om din frihet och dina mänskliga rättigheter kränktes? Går det att vara pacifist?

